

400 ÁR SÍÐANI SJÓRÆNARA- BARDAGAN Í VESTMANNNA

Um morgunin 22. maí 1615 komu kongsins skip Victor og Jupiter á Vestmanna við herflotayvirmanninum Jørgen Daa og kenda sjómanninum Jens Munk sum næstovasta. Seinni sama dag gjørdist Vestmanna pallur fyri helst størstu uppgerðini við sjórænarar í Føroyum

HELGI JACOBSEN

Uppgerðin var somuleiðis byrjanin til ta størstu staðfestingina av herflotavaldinum í Norðurhøvum hjá Christiani fjórða kongi, tá Jørgen Daa og Jens Munk nakrar vikur seinni bastu Mendoza í Hvítahavslógvanum í Norðurrusslandi.

Hendingin í Vestmanna er sera væl skjalfest og er tí hvørki í ætt við giting ella søgn. Í minsta lagi fimm keldur vísa til hendingina. Í fyrsta lagi er hon staðfest í dagbókunum hjá Jens Munk. Í øðrum lagi hava vit frásagnirnar við penninum hjá Jørgen Daa, soleiðis sum hann skrivaði tær í sínum frágreiðingum til kong.

Í triðja lagi hava vit samskipti millum Føroyar og kong, har Vestmanna fleiri ferðir verður umrødd. Í fjórða lagi vísir tingbókin í 1616 til hendingina, og í fimta lagi hava vit frásøgnina í endurminningunum hjá íslendinginum Jóni Ólafssyni, soleiðis sum hann hoyrði tær, tá hann kom til Keypmannahavnar á heysti 1615.

Jón Olafsson var skjútti hjá Christiani fjórða kongi, og hann hevur skrivað um ferðir sínar, millum annað tá ið hann var í Føroyum saman við Jørgen Daa nøkur ár eftir sjórænarauppperðina í Vestmanna.

Victor var eitt av teimum størstu skipunum hjá Christiani fjórða kongi og varð ofta nevnt kongsins skip

Vestmanna og Hvalba nóg heimsoktar av sjórænarum

Vestmanna er ein av teimum føroysku byggunum, sum hava verið nóg heimsoktar av sjórænarum. Hóast sjórænarar hava vitjað tær flestu oyggjarnar og komu til so óatkomuligar bygdir sum Trøllanes, so plágaðu sjórænarar mest bygdirnar við teimum bestu havnunum.

Í skjølum, bæði úr Føroyum og frá donsku myndugleikunum, sum umrøða sjórænarar, verða Vestmanna og Hvalba tiknar fram sum bygdir, har sjórænarar gjørdu nóg um seg.

Herviligar sjórænaratíðirnar vóru longu í 1400 árunum, tá krígg millum lond í Evropa førdu til lógloysi á heimshøvunum. Longu í 1420-1425 vita vit úr íslenska fornbrævasavninum,

at onglendingar gjørdur stórar ónáðir bæði í Íslandi og í Føroyum.

Onglendingarnir verða í skjølunum umrøddir sum skipsmenn, og móguliga hevur talan verið um fiskiskip. Manningarnar kravdu at fáa seyð og neyt, og fingur manningarnar ikki tað, sum tær lögdu á, tóku tær tað við valdi. Í sama brævi stendur, at ránsmenninir brendu og herjaðu í Sandoyinni og settu eld á fleiri garðar.

Bygdu vaktarhús kring alt landið

Stóran part av 16. øld vóru Føroyar eisini hart nívdar av sjórænarum. Tá vóru tað serliga franskir sjórænarar, sum gjørdur um seg. Fyrsti føroyski lutherski biskupurin, Jens Riber, rýmdi úr Føroyum, eftir at franskir sjórænarar høvdu gjørt seg inn á biskupsгарðin í Kirkjubø.

Sjórænaraágangurin helt fram í 17. øld. Bæði turkar, algeriskir sjórænarar, skotar, írar, onglendingar, orknøyingar og fransar vitjaðu Føroyar í ránsmannaørindum. Árin 1611-12, 1615-17, 1627, 1629, 1630 og 1667 vóru ring, men herviligast var stóðan undir danska og hálendska krígunum móti Fraklandi í 1675-79, teirri sokallaðu fransatíðini. Eisini vóru ring sjórænaraár í 1686 og 1687.

Óttin fyri sjónrænarum fær okkum at skilja, hví orsök var at vera á varðhaldi, tá ið fremmandu skipini

komu undir land. Tær geva okkum somuleiðis eina fatan av, hvussu neyðugt tað var hjá føroyingum at byggja vaktarhús at sita á varðhaldi ella velja sær stóð í haganum og í brattlendi at fjala seg fyri sjórænarum.

Í hvussu er 60 ymist navnevnst stóð eru í Føroyum, har fólk antin hava hildið vakt ella hava fjalt seg fyri ágangandi fremmandafólki. Í Vestmanna er helst kendasta eftirlitsstaðið Vaktarhúsið ella Vaktaratofnin, einar 300 metrar í ein útnyrðing úr Tjørnini á Vestri, har toftirnar enn síggjast væl. Haðan er gott útsýni vestur í hav, bæði í ein útnyrðing og í ein vestan.

Ein skipan var fyri at glaða til aðrar bygdir, tá ið sjórænaraskip nærkaðust. Vestmenningar skuldu fáa boð frá sær til Kvívíkar, og kvívíkingar hildu vakt oman fyri bygdina og skuldu boða frá, tá ið fremmandaskip komu sunnanífrá.

